

Lude- eli lutikkaohje ammattilaisille

Sisällys

Lude- eli lutikkaohje ammattilaisille	1
1. Tietoa luteista	2
2. Ludeongelman tunnistaminen	2
3. Luteet sosiaali- tai terveydenhuollon yksikössä.....	2
3.1 Asiakas tulee paikasta, jossa tiedetään tai epäillään olevan luteita	2
Lyhyet avovastaanottokäynnit	2
Yksiköt, joissa asiakas viettää useita tunteja tai jää yön yli	3
3.2 Yksittäinen ludehavainto sote-yksikön tiloissa	3
3.3 Lude-epäily potilas- tai asukashuoneessa	4
Lude-epäily asumispalveluyksikön asukashuoneessa	4
Lude-epäily sairaalan potilashuoneessa	4
3.4 Vaatteiden käsittely	5
3.5 Tavaroiden käsittely	5
3.6 Jätteiden käsittely	5
4. Luteet sosiaali- tai terveydenhuollon asiakkaan kotona	6
4.1 Kotikäynnit, kun asiakkaan kotona on tai epäillään olevan luteita	6
4.2 Ensihoidon käynnit, kun asiakkaan kotona on tai epäillään olevan luteita	7
Toiminta kohteessa	7
Potilaan kuljettaminen	7
Sairaalan pihassa	7
Potilaan luovutuksen jälkeen	7
Ilmoita ludehavainnoista kenttäjohtajalle	8
Mikäli luteista ilmoitetaan ensihoitoon vasta, kun tehtävä on ohi	8

1. Tietoa luteista

Lutikka (seinälude, bed bug) on luteisiin kuuluva ihmisen ulkoloinen. Se käyttää ravinnokseen ihmisen verta, jota se imee yöllä ihmisen nukkuessa. Kooltaan aikuinen lutikka on 5–7 millimetriä pitkä. Ne ovat soikean ja litteän muotoisia, ja niillä on hyvin kehittyneet jalat, mutta ei siipiä. Väritys voi vaihdella vaaleasta punaruskeaan. Lude elää asuntojen rakenteissa tai huonekaluissa, yleensä vuoteen läheisyydessä. Luteen tyypillisiä suojapaikkoja ovat vuoteen jalat ja päädyt, patjat ja petivaatteet, kalusteet vuoteen läheisyydessä, repsottavat tapetit, valokatkaisijat ja pistorasiat, jalkalistat ja mattojen aluset, sekä erilaiset raot ja halkeamat seinissä ja lattioissa. Lude pysyttelee tavallisesti suojapaikassaan eikä lähde itse liikkeelle muihin tiloihin. Se voi kulkeutua huonekalujen ja tavaroiden mukana paikasta toiseen, esimerkiksi matkalaukussa hotellista kotiin. Lude ei tavallisesti siirry paikasta toiseen ihmisen iholla, hiuksissa tai vaatteissa. Jos luteita on näkyvillä päiväaikaan, on ludeongelma jo laaja.

2. Ludeongelman tunnistaminen

Lude liikkuu yleensä öisin saadakseen ruokaa ja viettävät muun ajan suojapaikassaan. Tästä syystä ludeongelmaa voi olla vaikea havaita. Lude jättää ympäristöönsä jälkiä, jotka voivat auttaa havaitsemaan niiden läsnäolon.

Epäily voi syntyä luteen jättämistä pienistä ulostetahroista. Ulostetahrat ovat mustia pisteitä lähellä luteen ruokailu- tai suojapaikkaa. Tavallisesti tahroja esiintyy vuodevaatteissa, patjassa ja sängyn rakenteissa. vuodevaatteista voi löytyä luteen aterioinnin jäljiltä myös pieniä veritahroja tai -juovia.

Myös potilaan, asiakkaan tai asukkaan iholla olevat puremajäljet voivat herättää epäilyn luteista. Luteen puremajäljet muistuttavat muiden hyönteisten puremia, mutta ne ovat usein kolmen ryppäissä. Puremat ilmaantuvat yleensä yön aikana paljaina olleille ihoalueille.

3. Luteet sosiaali- tai terveydenhuollon yksikössä

Terveyden- ja sosiaalihuollon toimipisteissä, kuten sairaaloissa, asumispalveluyksiköissä, ryhmäkodeissa ja palvelutaloissa luteiden torjuntatyön tekee asiaan erikoistunut tuholaistorjuntayritys. Noudata tarkasti tuholaistorjuntayrityksen antamia ohjeita.

3.1 Asiakas tulee paikasta, jossa tiedetään tai epäillään olevan luteita

Lyhyet avovastaanottokäynnit

Lyhyillä avovastaankäynneillä luteiden leviäminen asiakkaasta tai hänen tavaroistaan ei ole merkittävä riski, ellei luteita ole nähtävissä. Jos luteita näkyy, käytä suojatakkia tai esiliinaa sekä suojakäsineitä koskiessasi asiakkaaseen ja hänen tavaroihinsa. Pyydystä näkemäsi luteet ja

hävitä ne siten, että ne eivät pääse leviämään tiloihin. Jos kotona ei ole tehty torjuntatoimia, kehoita asiakasta huolehtimaan asiasta.

Yksiköt, joissa asiakas viettää useita tunteja tai jää yön yli

Kun asiakas saapuu yksikköön:

- Käytä hihallista suojaesiliinaa tai -takkia sekä suojakäsineitä koskiessasi asiakkaaseen ja hänen tavaroihinsa.
- Pakkaa hänen tavaransa heti muovipussiin ja sulje se tiukasti narulla tai nippusiteellä.
- Ohjaa asiakas riisumaan päällään olevat vaatteet valkoisen paperin tai lakanan päällä, jotta mahdolliset vaatteista putoilevat luteet löytyvät.
- Jos ludeongelmasta ei ole varmuutta, kerää mahdolliset luteet talteen näytepurkkiin tunnistamista varten. Luteiden pyydystämisessä voit käyttää apuna teippiä.
- Asiakas käy suihkussa ja vaihtaa puhtaat vaatteet.

Tämän jälkeen asiakkaan hoidossa ei tarvita luteiden takia erityisiä varotoimia. Jos asiakkaalla ei ole muita varotoimitarpeita, hänet voi sijoittaa tavalliseen potilas- tai asukashuoneeseen.

Käsittele potilaan tai asukkaan vaatteet ja tavarat kohtien 3.4 ja 3.5 mukaisesti. Käsittele jätteet, joissa voi olla luteita kohdan 3.6 mukaisesti.

Ota tarvittaessa yhteyttä hygieniahoitajaan virka-aikana.

Tuholaistorjujan käynti ei ole tarpeen, koska luteiden leviäminen tiloihin on pyritty estämään yllä olevilla toimilla. Jos yksikön tiloissa käy usein asiakkaita, joilla on ludeongelmaa, voi kyseiseen asiakastilaan laittaa ludeansan ja seurata tilannetta sen avulla.

3.2 Yksittäinen ludehavainto sote-yksikön tiloissa

Toimi tämän ohjeen mukaan, jos havaitset luteen/luteita esimerkiksi päivystyksessä, leikkausosastolla, toimenpideyksikössä, avovastaanotolla, päiväkeskuksessa tai yksikön yleisissä tiloissa.

Kerää luteet talteen näytepurkkiin tunnistamista varten. Luteiden pyydystämisessä voit käyttää apuna teippiä.

Ota yhteys kiinteistön huollosta vastaavaan tahoon. Sovi mihin tuholaistorjuntayritykseen otetaan yhteyttä ja kuka on yhteydessä tuholaistorjuntaan. Tuholaistorjuntayritys arvioi jatkotoimien tarpeen. Yleensä yksikön tilat tarkastetaan ja tarvittaessa käsitellään torjunta-aineella. Tuholaistorjuntayrityksen työntekijä antaa ohjeet siitä, koska huoneen tai käsitellyn kiinteistön voi ottaa käyttöön.

Yhteystiedot SATA-alueen yksiköille:

- Satasairaala: Olli Lehtonen, puh: 044 707 7757
- Antinkartano, Harjavallan sairaala, Hansakatu, Etelä-Satakunta: Juha Sundell, puh: 044 707 7735
- Maantiekatu, Pori, Pohjois-Satakunta: Tero Viljanen, puh: 044 701 7863
- Rauma, Eura ja Eurajoki: Teuvo Ketola, puh: 044 707 5420

Ota yhteyttä virka-aikana hygieniahoitajaan.

3.3 Lude-epäily potilas- tai asukashuoneessa**Lude-epäily asumispalveluyksikön asukashuoneessa**

- Asumispalveluyksikössä otetaan mahdollisimman pian yhteyttä tuholaistorjujaan. SATA-alueen yksiköille tarkoitetut yhteystiedot löydät kohdasta 3.2.
- Kerää luteet talteen näytenäytteen tunnistamista varten.
- Vältä asukkaan tavaroiden kuljettamista asukashuoneesta, kunnes tuholaistorjuja on tarkistanut tilanteen ja antanut ohjeet. Jos tavaroita, jätteitä tai pyykkejä tuodaan pois huoneesta, noudata kohtien 3.4, 3.5 ja 3.6 ohjeita.
- Käytä suojatakia tai -esiliinaa sekä suojakäsineitä koskiessasi asukkaaseen sekä hänen vaatteisiinsa ja tavaroihinsa.
- Huolehdi asukkaalle puhdas asu ja kengät yksikön yhteisissä tiloissa liikkuessi.
- Toimi tuholaistorjuntayrityksen ohjeiden mukaan.

Lude-epäily sairaalan potilashuoneessa

Käytä suojaimia fyysisessä kontaktissa potilaaseen, kunnes hän on peseytynyt ja vaihtanut puhtaat vaatteet. Aloita torjuntatoimet välittömästi:

- Ota yhteys kiinteistön huollosta vastaavaan tahoon sekä tuholaistorjujaan. SATA-alueen yksiköille tarkoitetut yhteystiedot löydät kohdasta 3.2.
- Siirrä potilaat pois huoneesta ja huolehdi heidän peseytymisestään ennen uuteen huoneeseen siirtymistä. Jos huoneesta on välttämätöntä ottaa mukaan tavaroita, pakkaa ne suljettuun muovipussiin.
- Potilas siirtyy osaston yhteiseen tai uuden huoneen pesutilaan. Levitä lattialle valkoinen paperi tai lakana. Potilas riisuu päällään olevat vaatteet paperin tai lakanan päällä, jotta mahdolliset vaatteista putoilevat luteet löytyvät. Kerää luteet talteen näytenäytteen tunnistamista varten. Luteen pyydystämisessä voit käyttää apuna teippiä.
- Potilas käy suihkussa ja vaihtaa puhtaat vaatteet.
- Käsittele potilaan päällä olleet vaatteet kohdan 3.4 mukaisesti
- Käsittele potilaan huoneesta tuodut tavarat kohdan 3.5 mukaisesti
- Käsittele jätteet kohdan 3.6 mukaisesti
- Potilaan ja hänen tavaroidensa kanssa ilman suojaimia fyysisessä kontaktissa olleet työntekijät ja siivoukseen osallistuneet vaihtavat vaatteet ja käyvät halutessaan suihkussa
- Toimi tuholaistorjuntayrityksen ohjeiden mukaan.

3.4 Vaatteiden käsittely

Jos vaatteet lähetetään pesulaan, pakkaa ne keltaiseen, saumasta liukenevaan pyykkipussiin ja sulje se. Pussi laitetaan pesulan keltaiseen / oranssiin pyykkisäkkiin ja suljetaan huolellisesti. Pesulan säkki laitetaan vielä kirkkaaseen jätesäkkiin, jonka päälle kirjoitetaan maininta: ”Ludepyykki”.

Jos vaatteet pestään yksikössä, laita ne suoraan pesukoneeseen ja pese välittömästi 60 asteessa vähintään tunnin kestäväällä pesuohjelmalla. Pyyhi pesukoneen luukun reunat ennen kuin otat puhtaat pyykit koneesta. Kuivaa pyykit kuivausrummussa, jos mahdollista.

Sairaalassa potilaan omat vaatteet pakataan tiiviiseen pussiin ja pyydetään läheisiä hakemaan pussi kotiin pesuun. Läheisiä ohjeistetaan toimimaan yllä olevan pesuohjeen mukaan. Ellei läheisiä ole, vaatteet pidetään pakattuina hoitojakson ajan.

3.5 Tavaroiden käsittely

Jos yksikössä on sauna, voit lämpökäsitellä potilaan tai asukkaan tavarat siellä. Huomioi paloturvallisuus.

- Tee lämpökäsittely heti potilaan tai asukkaan saavuttua
- Poista tavaroista kuumaa kestävämmät tuotteet, kuten kosmetiikka, valkoisen paperin tai lakanan päällä. Pyyhi nämä tavarat yksitellen yleispuhdistusaineella tai desinfektiopyyhkeellä.
- Lämmön pitää päästä joka puolelle käsiteltäviä tavaroita niin, että 60 asteen lämpö vaikuttaa kaikkialla vähintään 2 tuntia.
- Pakkaa lämpökäsiteltävät tavarat tiukasti suljettuun pussiin ennen käsittelyä, jotta luteet eivät tipu siirron tai lämpökäsittelyn aikana.
- Jos käsittelet laukussa olevia tavaroita, laita laukku tavaroineen suljettuna 60 asteiseen saunaan. Avaa laukku tunnin kuluttua, jotta lämpö leviää laukun sisäosiin.

Jos potilas tai asukas tulee yksikköön, jossa tavaroiden lämpökäsittely ei ole mahdollista:

- Pakkaa potilaan tai asukkaan tavarat muovipussiin, joka suljetaan tiukasti narulla tai nippusiteellä.
- Tavarat pidetään pakattuina, kunnes potilas tai asukas lähtee yksiköstä kotiin.
- Mikäli potilas tai asukas jää yksikköön pidemmäksi aikaa ja tarvitsee tavaroitaan, pura tavarat pussista valkoisen paperin tai lakanan päällä. Pyyhi tavarat yksitellen yleispuhdistusaineella tai desinfektiopyyhkeellä.

3.6 Jätteiden käsittely

- Kerää jätteet muovipussiin ja sulje pussi tiukasti narulla tai nippusiteellä. Laita suljettu pussi vielä toiseen pussiin ja sulje huolellisesti. Vie tuplapakattu jättepuski kiinteistön jäteastiaan.
- Jos yksiköstä joudutaan poistamaan kalusteita, esimerkiksi tuoleja, sänkyjä tai pöytiä, tuholaistorjujan on tehtävä niille torjuntakäsittely. Torjuntakäsittelyn jälkeen kalusteet

muovitetaan. Muovitetut kalusteet kuljetetaan suoraan kunnalliseen jätekeskukseen paikallisen jättesopimuksen mukaisesti.

4. Luteet sosiaali- tai terveydenhuollon asiakkaan kotona

4.1 Kotikäynnit, kun asiakkaan kotona on tai epäillään olevan luteita

Jätä ulkovaatteet mieluiten tiimitilaan tai autoon. Jos tämä ei ole mahdollista, pakkaa ulkovaatteet tiiviisti suljettuun muovipussiin käynnin ajaksi.

Pue kengänsuojukset heti asuntoon tultuasi ja riisu ne jätepussiin juuri ennen asunnosta poistumista. Käytä suojatakkia tai -esiliinaa sekä suojakäsineitä koskiessasi asiakkaaseen sekä hänen vaatteisiinsa ja tavaroihinsa. Älä istu käynnillä pehmustetuille tuoleille, sohvalle tai vuoteeseen.

Ota käynnille mukaan vain tarvitsemasi välineet. Jos joudut ottamaan laukun mukaan, pidä se selässä/olalla tai laita suljettuun muovipussiin käynnin ajaksi. Käytä kertakäyttöisiä hoitovälineitä, mikäli mahdollista. Laita monikäyttöiset välineet käytön jälkeen tiukasti narulla suljettuun muovipussiin. Kun olet palannut tiimitilaan, tyhjennä hoitovälineet pussista valkoisen lakanan päällä, jotta huomaat mahdolliset luteet. Huolla välineet tavalliseen tapaan.

Jos asunnossa on niin paljon luteita, että niitä voidaan havaita päiväaikaankin, pue käynnin ajaksi suojahaalari ja sen päälle saapassuojat ja käsineet. Pue suojaimet heti asuntoon tultuasi ja riisu ne jätepussiin juuri ennen asunnosta poistumista. Sulje pussi huolellisesti ja vie jätteastiaan. Huolehdi, että asunnossa tehdään torjuntatoimet mahdollisimman pian. Sovi asiakkaan kanssa, että hän ottaa yhteyttä isännöitsijään tai tuholaistorjujaan tai tarvittaessa sovi asiasta hänen lähiomaisen/edunvalvojan kanssa. Pohdi, tarvitaanko asiakkaan asioihin mukaan myös esimerkiksi sosiaalityöntekijää.

Katso asiakkaan tekstiilien käsittelyohjeet kohdasta 3.4. Mikäli pyykki viedään pestäväksi esimerkiksi läheisen kotiin, laita pyykki tiukasti narulla suljettuun muovipussiin kuljetusta varten.

Tuholaistorjuja antaa ohjeet muiden tavaroiden ja huonekalujen huoltamisesta.

Jos asiakas lähtee hoitoon kodin ulkopuolelle, hän peseytyy ja vaihtaa puhtaat vaatteet, jos mahdollista. Asiakas ottaa kotoa mukaan mahdollisimman vähän tavaraa. Pyyhi mukaan otettavat tavarat ja pakkaa ne tiukasti narulla suljettuun muovipussiin. Tiedota hoitopaikkaa luteista.

Noudata tarkasti tuholaistorjujan antamia ohjeita.

Ota tarvittaessa yhteyttä oman alueesi hygieniahoitajaan.

4.2 Ensihoidon käynnit, kun asiakkaan kotona on tai epäillään olevan luteita

Toiminta kohteessa

- Ota mukaan mahdollisimman vähän hoitotarvikkeita ja -välineitä.
- Älä sijoita hoitolaukkuja vuoteen tai sohvan läheisyyteen, mieluiten ei myöskään lattialle. Jos mahdollista, laita laukku pyyhitylle tyhjälle pöydälle.
- Pue suojahaalari ja käsineet.
- Pue kengänsuojat, jos luteita on runsaasti.
- Pakkaa käytetyt hoito- ja tutkimusvälineet heti käytön jälkeen suljettuun muovipussiin odottamaan huoltoa.

Potilaan kuljettaminen

- Potilas ottaa mukaan mahdollisimman vähän tavaraa. Mukaan voi ottaa rahapussin, lääkkeet ja matkapuhelimen, jotka pakataan suljettuun muovipussiin. Ei mielellään omia laukkuja.
- Jos mahdollista, potilas vaihtaa puhtaat vaatteet ennen kuljetusta. Ravistele vaatteita ennen pukemista, jotta mahdolliset luteet tippuvat vaatteista.
- Kuljettaja riisuu suojahaalarin ja käsineet ennen ambulanssiin menoa.
- Ilmoita hoitoyksikköön potilaasta, jotta he voivat järjestää tilan valmiiksi.

Sairaalan pihassa

- Potilasta hoitanut riisuu suojahaalarin ennen sisälle menoa.
- Mikäli hoitaja on fyysisessä kontaktissa potilaaseen matkalla ambulanssista hoitoyksikköön, hän pukee puhtaat suojaimet, esim. suojaesiliinan ja käsineet ennen sairaalan sisätiloihin siirtymistä.

Potilaan luovutuksen jälkeen

- Pakkaa pyykki keltaiseen, saumasta liukenevaan pyykkipussiin, joka laitetaan keltaiseen pyykkisäkkiin. Säkki laitetaan kirkkaaseen jätessäkkiin, jonka päälle merkintä: "ludepyykki".
- Kerää jätteet muovipussiin ja sulje pussi tiukasti narulla tai nippusiteellä. Laita suljettu pussi vielä toiseen pussiin ja sulje huolellisesti. Tuplapakattu jättepussi viedään kiinteistön jäteastiaan. Ilmoita ludejätteistä ja -pyykistä hoitoyksikön laitoshuoltajalle.
- Tee ambulanssiin normaali potilaiden välissä tehtävä siivous. Imuroi tai pyyhi lattia, jos potilaan kotona on runsaasti luteita.
- Jos olet käyttänyt suojahaalaria ohjeiden mukaisesti, vaatteita ei tarvitse vaihtaa. Jos et ole käyttänyt haalaria, vaihda puhtaat työvaatteet. Riisu vaatteet suoraan pyykinpesukoneeseen tai suljettavaan muovipussiin, jos niitä täytyy kuljettaa. Pesuohje kohdassa 3.4.
- Mikäli kontaminoituneilla työvaatteilla on oltu ambulanssin ohjaamossa, imuroi ja pyyhi penkit ja lattia. Pakkaa imurin pölypussi tiukasti suljettuun muovipussiin ja hävitä välittömästi käytön jälkeen.
- Tarkista hoitotarvikelaukku:
 - Tyhjennä välineet laukusta valkoisen lakanan päällä ja pyyhi desinfektioliinalla.
 - Kerää mahdolliset luteet.

Ilmoita ludehavainnoista kenttäjohtajalle

Mikäli luteista ilmoitetaan ensihoitoon vasta, kun tehtävä on ohi

Luteiden kulkeutuminen kotiin on erittäin epätodennäköistä, jos tehtävällä on toimittu tavanomaisten varotoimien mukaan ja vaatteet sekä kengät vaihdetaan ennen kotinlähtöä.

Luteiden päätyminen vaatteiden tai tarvikkeiden mukana asemalle on epätodennäköistä, ellei kohteessa ole todella runsaasti luteita. Jos kontaminoituneet työvaatteet yllä on vietetty aikaa asemalla ja epäilet luteiden siirtyneen aseman tiloihin, toimi seuraavasti:

- Pese kontaminoituneet työvaatteet ja liinavaatteet, pesuohje kohdassa 3.4. Pyyhi kengät
- Ravistele patjat, imuroi sängyn pohja ja pyyhi sänky.
- Ravistele irtonaiset sohvatyyny ja imuroi sohvapöytä ja nojatuolit.
- Imuroi ja pese lattiat. Huomioi imuroidessa erityisesti lattialistat ja muut pienet kolot, joihin luteet mielellään piiloutuvat.
- Imuroi ja pyyhi kaapit, joissa on säilytetty kontaminoituneita vaatteita.
- Pakkaa imurin pölypussi heti, kun lopetat imuroinnin, tiukasti suljettuun muovipussiin ja hävitä välittömästi käytön jälkeen.
- Mikäli asemalla on käytössä sauna, voi kuumuutta kestävät tekstiilit, kuten vaatteet, peitot, tyyny, sohvatyyny, laittaa lämpökäsittelyyn kahdeksi tunniksi vähintään 60 asteiseen saunaan. Tekstiilit tulisi pakata tiiviisiin pusseihin tai jätessäkkeihin, jotta luteet eivät pääse karkuun.
- Seuraa ilmaantuuko merkkejä luteista.